

Van gasthuis tot privékliniek

Ziekte en dood zijn onlosmakelijk met het menselijk bestaan verbonden. De zorg voor de zieken en stervenden kende door de eeuwen vele gezichten: van gasthuis voor armlastigen tot luxe privékliniek. Er is veel veranderd en dat is maar goed ook....

Ziekenzorg en geneeskunde door de eeuwen heen

Het oudste ziekenhuis van Nederland staat in de stad Delft. Op 12 oktober van het jaar 1252 werd door de uitgifte van een pauselijke bul de stichting van dit eerste gasthuis in Delft een feit. Lange tijd werden de zieken en stervenden daar verzorgd door leden van charitatieve en religieuze instellingen, niet professioneel opgeleid maar met bijzonder goede bedoelingen. Veel meer dan de dagelijkse algemene lichaamsverzorging kon niet worden geboden.

Vanaf de Middeleeuwen kreeg de stedelijk overheid inspraak in de reglementering van de gezondheidszorg voor de bevolking. Een eerste voorzichtige stap op weg naar het huidige professioneel werkende ziekenhuis. De komst

van universitair opgeleide artsen in de 17e eeuw was een volgende belangrijke stap. De artsen en vroedvrouwen waren verenigd in gilden die garant stonden voor een zekere kwaliteit door gedegen opleidingen. Voor de vele Kermischirurgijns en illegale vroedvrouwen werd het lastiger opereren waardoor de risico's voor de patiënt voorzichtig werden teruggedrongen.

Vele wetenschappers hebben op diverse terreinen een belangrijke bijdrage geleverd aan de verbetering van de gezondheidszorg. Zo vond Antoni van Leeuwenhoek de microscoop uit en traceerde daarmee voor het eerste de spermazoïde. Zijn collega Reinier de Graaf bracht voor het eerst de eicel in beeld en daarmee was de basis gelegd voor de voortplantingsanatomie en geneeskunde.

Vanaf het einde van de 19e eeuw nam de geneeskunde een hoge vlucht door de introductie van antisepsis en nieuwe narcose technieken. Diverse nieuwe heelkundige technieken werden ontwikkeld waarvan er enkele nog steeds worden gebruikt. De borstamputatie en hartklepoperatie zijn hiervan een voorbeeld. Andere methoden zoals hersenoperaties bij psychiatrische aandoeningen werden na korte of lange tijd verlaten. De overlevingskans na een operatie nam zienderogen toe.

Naast de medische zorg, die inmiddels in handen was van goed opgeleide artsen, was de persoonlijke zorg lange tijd nog steeds in handen van, met name, vrouwen die weinig tot geen opleiding hadden genoten. De vrouw die de professionalisering van het beroep verpleegkundige een belangrijke impuls gaf, Florence Nightingale, wordt later in dit dossier uitvoerig besproken.

De grote ziekenhuizen, waarvan er vele waren opgericht in de 19e eeuw, sloten in het midden van de twintigste eeuw de deuren voor huisartsen die daar nog regelmatig kleine operaties en ingrepen verrichtten. De arts ontwikkelde zich tot specialist in slechts een deel van de geneeskunde. De kennis groeide en de behandeling werd effectiever. Inmiddels kent de geneeskunde vele specialismen en even zoveel specialismen in de verpleegkunde.

Meer over de geneeskunde vind je in het Medisch farmaceutisch Museum de Griffioen in Delft. De plaats waar ook het oudste ziekenhuis van Nederland staat.

Ook het Anatomisch/pathologisch Museum van het Radboud ziekenhuis in Nijmegen geeft een goed beeld van het menselijk lichaam en de vele ziektebeelden. Het is gevestigd aan het Geert Grooteplein op het ziekenhuisterrein.

The lady with the lamp

Rondom de vrouw die het verpleegkundig beroep een belangrijke impuls gaf hangt een romantisch beeld. Velen kennen haar als de dame met de lamp die tijdens de Krimoorlog honderden slachtoffers met veel liefde en zorg omringde.

Florence Nightingale werd op 12 mei 1820 geboren in Italië tijdens de rondreis die haar ouders maakten de jaren na het huwelijk. Florence groeide in rijkdom op, reizend tussen het zomerhuis in Lea Hurst, Engeland en het winterverblijf in Embley. Toch volgt Florence niet het pad dat haar ouders voor haar uit hadden gestippeld. Voor haar geen gearrangeerd huwelijk met een geschikte kandidaat maar een opleiding tot verpleegkundige. De rondreis door Europa die haar ouders voor haar organiseerden om haar op andere gedachten te brengen, mocht niet baten. De interesse in sociale vraagstukken en zorg groeide alleen maar.

Tijdens de Krim-oorlog die in 1854 uitbrak werkte Florence in het militaire hospitaal in Turkije en daarmee werd de vrouwelijke verpleegkundige zorg in militaire ziekenhuizen geïntroduceerd. Aanvankelijk stuitte het op veel weerstand maar naarmate de gewonden in grote getalen werden binnengebracht werden de bezwaren terzijde geschoven. Haar onuitputtelijke inzet voor de gewonden van de strijdvelden zijn echter niet haar enige bijdrage aan de geschiedenis.

Tijdens haar werkzaamheden ontdekte ze het belang van goed opgeleide verpleegkundigen en in 1860 richtte ze de eerste school voor verpleegkundigen op. (In Amsterdam werd 1880 de eerste opleiding voor verpleegkundigen opgericht)

Ook schreef Florence vele boeken over haar vak en droeg daardoor bij aan de professionalisering van deze beroepsgroep.

Op 13 augustus van het jaar 1910 stierf Florence op 90 jarige leeftijd. Vele onderscheidingen en een kast vol boeken van haar hand herinneren aan deze bijzondere vrouw die haar luxe leven verruilde voor een carrière in de zorg. Het is mogelijk dit aspect dat er voor zorgt dat haar naam met zoveel romantiek is omgeven.

Alles over deze bijzondere vrouw is te vinden in het gelijknamige museum, je vindt het in London of op de gelijknamige internetpagina.

Meer over de geschiedenis van het vak verpleegkundige vind je in het Nationale Museum voor Verpleging en verzorging in Zetten. Van uniform tot thermometer en polsteller alles is er te vinden. Ook is er een documentatiecentrum in het museum gevestigd waar je alles te weten kunt komen over de ontwikkeling van de beroepen verzorgenden en verplegenden.

NMNV. Het witte huis, Stationstraat 27 6671 Zetten.